

ه چه شد که این ضرورت از سوی حوزه علمیه مورد توجه قرار گرفت و انجمن معرفت‌شناسی تشکیل شد؟

● مسئله از آنجا شروع شد که دیدیم، بر اساس آنچه در تراث قدمای خود داشتیم، یک رشته مستقل تحت عنوان معرفت‌شناسی نداشتیم؛ البته ما در دانش‌های حوزوی و حکمی دانش فلسفه داشتیم. مطالبی که مرتبط با معرفت‌شناسی بود، به‌صورت پراکنده در آثار ابن‌سینا و فارابی و ملاصدرا وجود داشت؛ ولی رشته مستقل در این عرصه نداشتیم. این رشته زمانی تشکیل شد که ما نسبت به تقابل با تمدن غرب آگاه شدیم و مرحوم علامه طباطبایی ^(رحمه‌الله) در این عرصه ورود یافت و کتاب‌هایی نوشت که امروز جهان تشیع و جامعه اسلامی ایران، به‌نحوی مدیون زحمات معرفت‌شناسانه این عالم ربانی است.

علامه در زمانی که مارکسیست حتی در خانواده‌های انقلابی هم نفوذ کرده بود، کتاب اصول فلسفه و روش رئالیسم را تدوین کردند و شهید مطهری ^(رحمه‌الله) و دیگر شاگردانش آن را شرح دادند.

فیلسوفان همواره در دل مباحث فلسفی‌شان به مباحث معرفت‌شناختی ورود می‌کردند و به این‌صورت می‌توان گفت که رشته معرفت‌شناسی دانش نوپایی است. محافل و گروه‌های معرفت‌شناسی نیز به‌همین شکل است. انجمن معرفت‌شناسی جزء اولین جاهایی بود که معرفت‌شناسان حوزه علمیه را گرد هم جمع کرد و بعد از آن، مراکزی مانند مجمع عالی حکمت معرفت‌شناسی و دیگر مراکز شکل گرفت.

ه بر اساس عملکرد و برنامه‌ای که دارید، چه وظایفی بر دوش این انجمن گذاشته شده است؟

انجمن‌ها یک وظایف ذاتی بر دوش دارند و یک وظایفی که در اقتضائات زمانی و مکانی برایشان تعریف می‌شود. وظیفه ذاتی انجمن، ایجاد گفتمان و آینده‌نگری نسبت به دانش و دیده‌بانی برای مرزهای دانش است. در این فضا انجمن معرفت‌شناسی حوزه علمیه، از همان ابتدا جلسات متعددی تشکیل می‌داد و بزرگه‌های دانش معرفت‌شناسی را در هم‌اندیشی‌ها دنبال می‌کرد. ما دو سطح جلسات را در انجمن برگزار می‌کنیم؛ یک‌سری جلسات عمومی تحت عنوان نشست‌ها و کرسی‌های علمی است. یک‌سری هم، هم‌اندیشی‌های تخصصی است که با حضور صاحب‌نظران و بزرگان عرصه معرفت‌شناسی مانند حضرت آیت‌الله جوادی آملی، آیت‌الله فیاضی و… برگزار می‌شود و موضوعاتی که برای اصحاب معرفت‌شناسی مورد گفت‌وگو و سؤال است، در آن جلسه مطرح می‌شود و از دل همان گفت‌وگوها، کتاب‌هایی کلید می‌خورد و همان‌ها منشأ شکل‌گیری تحقیقات می‌شد.

یکی از آثاری که در همان دهه اول تدوین شد، کتابی در رابطه معرفت‌شناسی بود که محور کار قرار گرفت؛ یعنی این جلسات در حالت گفت‌وگو و نقد، از منظر تفکر اسلامی شکل گرفت و کتابی در این عرصه تدوین شد.

تشکیل کمیته‌های تخصصی

یکی از کارهای دیگر انجمن‌ها، تشکیل کمیته‌های تخصصی بود که سریر آن جلسات، مباحثی بود که در جلسات عمومی مطرح می‌شد؛ مثلاً ما در رابطه با بحث‌های مختلف که جنبه انتقادی و نوآوری دارد و بحث تخصصی است، کرسی‌های ترویجی برگزار کردیم. در شرایط کرونا که برگزاری جلسات خیلی دشوار بود و عملاً یک‌سری مراکز تعطیل بودند، کار انجمن معرفت‌شناسی، تعطیل نشد و چه‌بسا بیشتر شد.

ما در طول یک سال، ۱۰ جلسه کرسی ترویجی برگزار می‌کردیم که ارائه‌دهنده و ناقد و دبیر علمی داشت که خیلی وقت‌ها این‌ها تبدیل به مقاله می‌شد. یک فضای دیگر کار این بود که در دل آن جلسات، به این نتیجه می‌رسیدیم که در سطوح طلاب و فضلا نیاز به آثاری است که باید تدوین شود.

انتشار ۱۲ جلد از مبانی معرفت‌شناسی فلاسفه غرب
در آن جلسات هم‌اندیشی وقتی نسبت به عرصه دانش دیدبانی می‌کنیم، می‌بینیم مجموعه‌ای که نسبت به عرصه دانشی که در آن، اندیشه‌های معرفت‌شناسی فیلسوفان جمع شده باشد، کم‌توجهی شده است. این کار در انجمن معرفت‌شناسی کلید خود و به سرانجام رسید و در آستانه انتشار ۱۲ جلد از مبانی معرفت‌شناسی فلاسفه غرب و ۱۲ جلد از مبانی معرفت‌شناسی است و با توجه به اینکه هستیم که به‌زودی عرضه خواهند شد.

یا مثلاً در همان فضای گفتمان‌سازی احساس کردیم که خوب است، غیر از دانشمندان و متخصصان فلسفه و کلام، اهمیت بحث معرفت‌شناسی برای فضایی حوزه (مدرسین سطح عالی و خارج) بحث شود. برای رسیدن به این مهم اولین مدرسه شبهه‌پژوهی معرفت‌شناسی با همکاری مرکز مطالعات و پاسخ‌گویی به شبهات حوزه در سال ۱۴۰۰ در دو روز برگزار شد و ۳۰۰ نفر از مدرسین دروس خارج و عالی حوزه در آن شرکت کردند؛ الان هم محتوای این مدرسه شبهه‌پژوهی بسته آماده‌ای است که برای استان‌های مختلف ارسال می‌شود و مراکزی که علاقه‌مند هستند، می‌توانند از این محتوا برای برگزاری دوره‌های مختلف استفاده کنند.

پاسخ‌گویی به شبهات معرفت‌شناسی در تلویزیون پاسخ‌تی‌وی

ما با تلویزیون پاسخ‌تی‌وی، جلساتی را با محوریت شبهات معرفت‌شناسی شروع کردیم که در آن، اساتید، شبهات را مطرح کردند و به آنها پاسخ دادند. این برنامه در مرحله تدوین و ویرایش است که به‌زودی در همان تلویزیون بازگذاری می‌شود.

از دیگر کارهایی که احساس کردیم، در این عرصه لازم است، تهیه سیر مطالعاتی است. تهیه سیر مطالعاتی به این معناست که برای طلاب و فضایی علاقه‌مند به انجام مطالعات در عرصه معرفت‌شناسی مشخص شود که از کجا باید مطالعات خود را آغاز کنند و در سطح مقدمانی، متوسطه و پیشرفته باید چه کتاب‌هایی را مطالعه کنند.

اجرای سیر مطالعاتی معرفت‌شناسی

این سیر مطالعاتی در هیئت‌مدیره انجمن معرفت‌شناسی در دستور کار قرار گرفته و تاکنون محقق‌بابی و طرح آن نوشته شده است و با توجه به اینکه امور اجرایی آن، با حوزه انجام شده، به‌زودی شاهد اجرای آن خواهیم بود.

کار بزرگ دیگری که در این عرصه داشتیم، تمرکز بر برخی از آثار علمی است که جای آن، در جامعه خالی است؛ مثلاً در عرصه فلسفه کاربردی، به دنبال این هستیم که نشان دهیم، فلسفه صرفاً دانش انتزاعی نیست و همین نگاه معرفت‌شناسی در زندگی و جامعه چه تأثیری دارد؟ همچنین موضوع دیگر، معرفت‌شناسی فیلسوفان تجربی بود؛ با توجه به اینکه آشنایی ما با فلسفه غرب، محدود به آثار محدودی است، اینکه در یک‌جا به‌صورت متمرکز نشان دهیم که فیلسوفان تجربی دارای چه نگاه معرفت‌شناسی‌ای هستند، نداشتیم. در فلسفه مدرن غرب در ۴۰۰ سال اخیر، عموم بحث‌ها، بحث‌های معرفت‌شناسی است و هر که بخواهد، با غرب آشنا شود، باید فلسفه غرب را بداند. اگر آنها را بشناسیم و نقاط قوت و ضعفشان را بدانیم، برای شناخت صحیح غرب اهمیت زیادی دارد.

در این فضا یک کار مهمی که انجام شد، کار گفتمان‌سازی بود. با توجه به اینکه مرکز و رشته‌ای به این عنوان نداریم و از سوی دیگر می‌بینیم که طلاب و فضایی ما هرچه جلوتر می‌روند، ضرورت ارتباطشان با مباحث معرفت‌شناسی بیشتر می‌شود، با اشکال مختلف گفتمان معرفت‌شناسی را در سطوح مختلف حوزه دنبال می‌کنیم. در این راستا برای دروس مقدمات، دوره‌هایی را تعریف کرده‌ایم و در سطوح عالی به‌شکل دیگری این کار را دنبال می‌کنیم. حتی آنهایی که کارهای تخصصی فقه و اصول می‌کنند، جلساتی را برگزار می‌کنیم که مشخص شود، چه نسبتی بین علم اصول و علم هرمنوتیک وجود دارد تا وقتی به علم هرمنوتیک مواجه می‌شویم، باید چه مناسباتی با آن داشته باشیم و....

مراکز تخصصی در عرصه فلسفه درس‌های معرفت‌شناسی را برگزار می‌کنند؛ ولی در مؤسسات تخصصی غیر فلسفی و دروس آزاد حوزه لازم بود، این گفتمان‌سازی صورت گیرد که ما آن را انجام دادیم و با استقبال خوبی هم مواجه شده است. بر اساس استقبال صورت‌گرفته و برنامه‌ریزی انجام‌شده، تقریباً هر سال چنین دوره‌هایی در مدارس حوزه و مراکز و مؤسسات تخصصی برگزار می‌شود که برای انجام این کار، اساتید را اعزام می‌کنیم که آنها نشست‌هایی را برگزار می‌کنند. اشکال مهمی که در حوزه می‌بینیم، این است که طلاب و فضایی ما، دغدغه‌های نظام‌سازی دارند؛ درحالی‌که پیش‌نیازهای آن تأمین نشده است. مهم‌ترین پیش‌نیاز در عرصه نظام‌سازی معرفت‌شناسی است و با توجه به اینکه این پیش‌نیازها محقق نشده، این دغدغه‌ها با ظرفیت‌های

دغدغه نظام‌سازی

بدون توجه به معرفت‌شناسی

به نتیجه مطلوب نمی‌رسد

گفت‌وگو با مدیر انجمن معرفت‌شناسی حوزه علمیه

معرفت‌شناسی دانشی است که نسبت به کل دانش‌هایی که در سطح نخبگانی و بشری فراهم شده، از نگاه بالاتر، آنها را در چند جهت بررسی می‌کند. یکی از این جهات، بحث ارزش شناخت است. برای ترویج و بحث پیرامون این رشته مهم در حوزه، انجمن علمی معرفت‌شناسی از سال ۱۳۸۲ در حوزه علمیه قم راه‌اندازی شد که محفلی برای اجتماع صاحب‌نظران و دغدغه‌مندان این عرصه است. خبرگزاری حوزه برای آشنایی هرچه بیشتر با فعالیت‌های این انجمن، گفت‌وگویی با حجت‌الاسلام والمسلمین عبدالله محمدی، مدیر انجمن معرفت‌شناسی حوزه علمیه قم انجام داده است که تقدیم خوانندگان عزیز می‌شود.

نشریه پژوهشی اختصاصی معرفت‌شناسی را راه بیندازیم. کارهای مقدماتی انجام و هیئت تحریریه معرفی شده است و در فرایند اخذ مجوز هستیم. حوزه علمیه هیچ نشریه تخصصی در بحث معرفت‌شناسی ندارد؛ البته چند نشریه پژوهشی در رشته فلسفه داریم؛ ولی این جای مباحث معرفت‌شناسی را پر نمی‌کند. اگر این اتفاق بیفتد، یک پاتوق و محفل خوبی است که افراد، آراء و اندیشه‌های خود را مطرح کنند و توسط دغدغه‌مندان به این عرصه نقد شوند.

کار دیگر در افق آینده انجمن معرفت‌شناسی این است که بر اساس نگاه دیده‌بانی، اقتضا دارد که آینده تفکر به‌ویژه در حوزه فلسفه و معرفت‌شناسی را رصد کنیم. یکی از جاهایی که به نظرم‌ان خیلی مهم است، مسئله هوش مصنوعی و علوم شناختی است. دنبال این هستیم که موضوع ارتباط معرفت‌شناختی و علوم شناختی را مورد توجه قرار دهیم؛ البته جلساتی پیرامون این موضوع برگزار شده؛ ولی کافی نیست.

در بحث‌های گفتمان‌سازی احساس کردیم که ما به فعالیت‌های هم‌افزایی احتیاج داریم. مؤسسات متعددی که در حوزه فعالیت می‌کنند، به‌ویژه در عرصه فلسفه و به‌صورت خاص معرفت‌شناسی، معمولاً جدا بود. کاری که شروع کردیم و به نتیجه رسیدیم و در آینده گسترده‌تر خواهیم کرد، ارتباط واقعی بین مؤسسات علوم عقلی است. البته این کار به نفاهم‌نامه‌ها محدود نمی‌شود؛ بلکه ما به دنبال همکاری واقعی با مؤسسه فلسفه و حکمت ایران، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی ^(رحمه‌الله)، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، مجمع عالی حکمت و... هستیم. وقتی این اتفاقات بیفتد، هم‌افزایی هم‌واقع‌تری می‌شود.

در این ارتباطات مشترک افراد متوجه می‌شوند که پژوهشگاه با مؤسسه در یک موضوع جلوتر است و نیاز نیست در آن موضوع کار کنند. این ارتباطات بحمدالله شروع شده و امید است، در آینده تبدیل به یک جبهه شود تا بر اساس آن، کارها تقویت گردد و فشارها از یک جهت برداشته می‌شود.

ه در پایان اگر صحبتی دارید، بفرمایید.

● لازم تأکید کنم که به‌برکت انقلاب اسلامی و زحماتی که علامه طباطبایی ^(رحمه‌الله) و شاگردانشان کشیدند، اتفاقات خوبی در حوزه نسبت به معرفت‌شناسی می‌افتد که هرچقدر بخوایم علوم را به سمت تمدن‌سازی و نظام‌سازی ببریم، احتیاج‌مان به معرفت‌شناسی بیشتر می‌شود. حوزه زمانی می‌تواند، حرف از گفت‌وگو با جهان بزند که معرفت‌شناسی و فلسفه قوی‌ای داشته باشد. زبان مشترک دنیا، بحث‌های عقلی و پایه بحث‌های عقلی، بحث‌های معرفت‌شناسی است. فلسفه غرب هویتش معرفت‌شناسی است و این فلسفه غربی است که در نظام اقتصادی، سیاسی و هنری آن اثرگذار است. اگر می‌خواهیم، مواجهه فعالی در این عرصه داشته باشیم، تا زمانی که این ابزارها را پیدا نکنیم، گفت‌وگوهای ما، گفت‌وگوهای مؤثری نخواهد بود. امید است با همت دلسوزان و مسئولان حوزه علمیه، نگاه معرفت‌شناسی در حوزه تقویت شود و به‌لحاظ داخلی نیز، مشکلات‌مان برطرف می‌شود؛ امروزه افراط و تفریط‌هایی که در عرصه‌های مختلف می‌شود، به علت روش‌های فکری اشتباه است.

فراخوان آثار به همایش بین‌المللی

«سیره‌شناسی علامه مصباح یزدی ^(رحمه‌الله)»

در مطالعات اسلامی»

حجت‌الاسلام والمسلمین ابوترابی از برگزاری همایش بین‌المللی سیره‌شناسی علامه مصباح یزدی ^(رحمه‌الله) در مطالعات اسلامی به‌میزبانی استان مازندران خبر داد.

به گزارش خبرگزاری رسا، دبیر علمی همایش بین‌المللی سیره‌شناسی علامه مصباح یزدی ^(رحمه‌الله) در مطالعات اسلامی، ۱۳ اردیبهشت در نشست خبری که به‌میزبانی دفتر این خبرگزاری در مازندران برگزار شد، گفت: این همایش چهاردهم تیرماه امسال به‌میزبانی مازندران برگزار خواهد شد.

وی افزود: همایش بین‌المللی سیره‌شناسی علامه مصباح یزدی در مطالعات اسلامی، از سوی حوزه‌های علمیه کشور، حوزه علمیه خواران مازندران و مرکز آموزش عالی الزهرا ^(رحمه‌الله) بابل برگزار خواهد شد.

حجت‌الاسلام والمسلمین ابوترابی «علامه مصباح یزدی و مطالعات اسلامی»، «علامه مصباح یزدی و تفسیر علوم قرآنی»، «علامه مصباح یزدی علوم و حدیث»، «علامه مصباح یزدی و فقه و حقوق»، «علامه مصباح یزدی و مباحث جامعه‌شناسی و سیاست»، «علامه مصباح یزدی و تمدن اسلامی»، «علامه مصباح یزدی و عرفان و فلسفه»، «علامه مصباح یزدی و رویکردهای سیروی و سبک زندگی» و «علامه مصباح یزدی رویکرد تربیتی و روان‌شناسی» را از جمله محورهای این همایش بین‌المللی عنوان کرد.

وی، آخرین مهلت ارسال چکیده مقالات به دبیرخانه این همایش بین‌المللی را، ۲۵ اردیبهشت امسال اعلام و بیان کرد: محققان و پژوهشگران باید تا ۲۵ خردادماه امسال، اصل مقاله خود را به دبیرخانه این همایش ارسال کنند.

حجت‌الاسلام ابوترابی، در ادامه سخنان خود از تدوین و چاپ مجموعه مقالات این همایش علمی، از سوی کمیته علمی خبر داد و خاطرنشان کرد: مقرر شد، مقالات برتر این همایش، در مجلات معتبر علمی و پژوهشی به چاپ برسد.

دبیر علمی این همایش با بیان اینکه تاکنون بیش از ۱۱۰ مقاله و چکیده مقاله به دبیرخانه این همایش ارسال شده است، تصریح کرد: با توجه به رایزنی‌ها و مکاتبات صورت‌گرفته با مراکز مهم علمی داخلی و خارجی، به‌طور حتم تعداد مقالات ارسالی افزایش خواهد یافت.

حجت‌الاسلام والمسلمین ابوترابی، همچنین از تعامل و ارتباط با برخی مراکز علمی خارجی خبر داد و خاطرنشان کرد: همه تلاش کمیته علمی این همایش، کیفیت‌بخشی به برگزاری این رویداد مهم علمی در کشور است.

وی با بیان اینکه مجموعه آثار علامه مصباح یزدی ^(رحمه‌الله) با همکاری مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی ^(رحمه‌الله) بر روی پایگاه اطلاع‌رسانی همایش قرار گرفته است، تصریح کرد: پژوهشگران و محققان، می‌توانند با مطالعه این ۱۲۰ عنوان کتاب، نسبت به ارسال مقالات با محوریت این آثار اقدام کنند.

وی در بخش پایانی سخنان خود گفت: علاقه‌منندان می‌توانند برای کسب اطلاعات بیشتر، به‌نشانی اینترنتی alzahrababol.whc.ir مراجعه کنند.

۳۱ مرداد آخرین مهلت ارسال مقاله

به هفتمین کنگره بین‌المللی

علوم انسانی اسلامی

دبیر مجمع عالی علوم انسانی اسلامی، آخرین مهلت ارسال مقاله برای هفتمین کنگره بین‌المللی علوم انسانی اسلامی را پایان مردادماه اعلام کرد.

به گزارش خبرگزاری رسا، حجت‌الاسلام والمسلمین احمدحسین شریفی رئیس دبیرخانه دائمی و دبیر علمی هفتمین کنگره بین‌المللی علوم انسانی اسلامی، در گفت‌وگویی ضمن اعلام استقبال گسترده اساتید و پژوهشگران برای ثبت چکیده و مقاله در سایت دبیرخانه آنلاین کنگره، گفت: در این مدت کوتاه حدود ۲۰۰ چکیده و مقاله، به دبیرخانه کنگره رسیده است و پیش‌بینی می‌شود تا پایان مهلت ارسال مقاله که ۳۱ مردادماه می‌باشد، این عدد به بیش از ۸۰۰ چکیده و مقاله برسد.

دبیر مجمع عالی علوم انسانی اسلامی، ضمن اشاره به تماس‌ها و پیام‌های دریافتی در روزهای اخیر درباره تمدید مهلت ارسال چکیده مقاله تصریح کرد: با توجه به اینکه مهلت ارسال فایل کامل مقالات تا پایان مردادماه می‌باشد، تمامی پژوهشگران و اساتیدی که هنوز چکیده مقاله خود را بارگذاری نکرده‌اند، همچنان می‌توانند چکیده یا اصل مقاله خود را به دبیرخانه کنگره ارسال کنند. هفتمین کنگره بین‌المللی علوم انسانی اسلامی، آبان‌ماه سال جاری، با مشارکت ۵۰ مرکز مهم و معتبر آموزشی و پژوهشی کشور و در قالب ۱۵ کمیسیون برگزار خواهد شد.

تمدید مهلت ثبت‌نام در آزمون روحانی عتبات عالیات

منع قانونی از نظر خدمت نظام وظیفه عمومی)، باید شرایط اختصاصی آزمون را هم داشته باشند.

مسئول جذب و سازمان‌دهی بعثه مقام معظم رهبری در حج و زیارت استان خوزستان، به تشریح شرایط اختصاصی آزمون پرداخت و گفت: داشتن گواهی اتمام کامل دروس کتبی و شفاهی پایه ۸ از مراکز مدیریت حوزه‌های علمیه، معمم بودن دائمی، داشتن حداقل ۲۷ سال سن متولدین ۱/۱/۱۳۴۷ تا ۲۹/۱۲/۱۳۷۵، سلامت‌وتوانایی کامل جسمانی‌داشتن‌انگیزه لازم برای خدمت به زائرین به‌تأیید نمایندگان بعثه محل سکونت از جمله این شرایط است. ثبت‌نام برای آزمون به‌صورت اینترنتی و از طریق سایت آزمون مدیریت جذب و سازماندهی به آدرس azmoon.hajj.ir خواهد بود.

وی افزود: علاقه‌مندان قبل از ورود به سامانه، باید فایل اسکن‌شده مدرک تحصیلی پایه هشتم به بالا، تمام صفحات شناسنامه، کارت ملی و عکس پرسنلی (۳×۴) را تهیه و هنگام ثبت‌نام در سامانه آزمون بارگذاری کنند.